

Scandia

TIDSKRIFT FÖR HISTORISK FORSKNING

Årgång 2017 • band 83 • häfte 1

Huvudredaktör & ansvarig utgivare
Docent Henrik Rosengren

Redaktionssekreterare
Fil.dr Erik Bodensten

Webbredaktör
Fil.dr Anna Nilsson Hammar

Ekonomi- & prenumerationsansvarig
Universitetsadjunkt Leif Eliasson

Övriga redaktionsmedlemmar/styrelse
Professor Hanne Sanders, ordförande
Professor Thomas Kaiserfeld, Lunds universitet

Docent Marie Cronqvist, Lunds universitet

Docent Svante Norrhem, Lunds universitet

Ph.d. Iben Vyff, Roskilde universitet

Ph.d. Lene Sofie Bak, Københavns universitet

Fil.dr Kajsa Brillman, Lunds universitet

Fil.dr Ingmarie Danielsson Malmros, Malmö högskola

Fil.dr Lina Sturfelt, Lunds universitet

Fil.dr Stefan Nyzell, Malmö högskola

© Scandia

Omslag
Johanna Åkerberg

Grafisk form
Christer Isell

Engelsk språkgranskning
Rikard Ehnsjö

Dansk språkgranskning
Gert Posselt

Omslagsbild

Från *Nya Fyrens* framsida hösten 1917, i tider av rysk revolution och
finsk självständighet. Finska nationalbiblioteket

Tryck
Jelgava, Lettland 2017 via Printpool, Stockholm

Redaktionsråd

Advisory Board

SARI AUTIO-SARASMO, docent
Helsingfors universitet

ANDREAS MARKLUND, fil.dr
Post- og telemuseum, Köpenhamn

MICHAEL H. GELTING, professor
University of Aberdeen

FLEMMING MIKKELSEN, Dr.scient.pol
Københavns universitet

MATS HALLENBERG, docent
Stockholms universitet

JES FABRICIUS MØLLER, Ph.d., lektor
Københavns universitet

ORSI HUSZ, docent
Uppsala universitet

BERTEL NYGAARD, Ph.d.
Aarhus universitet

KARIN HASSAN JANSSON, docent
Uppsala universitet

ERLING SANDMO, professor
Oslo universitet

PASI IHALAINEN, professor
Jyväskylä universitet

DORTHE GERT SIMONSEN, Ph.d.,
lektor, Københavns universitet

NINA JAVETTE KOEFOED, Ph.d.
Aarhus universitet

SVEIN ATLE SKÅLEVÅG, dr.art.
Universitetet i Bergen

KIMMO KATAJALA, professor
Östra Finlands universitet

ERIK THOMSON, associate professor
University of Manitoba

KARIN KVIST GEVERTS, fil.dr
Forum för levande historia

PAUL WARDE, Ph.d.
University of Cambridge

PIRJO MARKKOLA, professor
Jyväskylä universitet

ULF ZANDER, professor
Lunds universitet

Redaktören har ordet

Henrik Rosengren

Vårens *Scandia*-nummer inrymmer några miniteman som förenar en del artiklar, debattinlägg och recensioner. Det första mer uppenbara temat är historiekultur och här inleder vi med Henrik Åström Elmersjös text om historikern Sven Ulric Palme. I ”Historievetenskap och historieundervisning. Sven Ulric Palme och 1950-talets läroböcker i historia för folkskolan” analyserar Åström Elmersjö relationen mellan historievetenskap och historieundervisning genom att undersöka hur Palmes historielärobok mottogs av det granskade organet Statens läroboksnämnd samt hans roll i historieläroboksdebatten under 1950-talet. Analysen kopplas till en diskussion om hur uppfattningen om historievetenskapens mening i relation till innehållet i historieläroböcker kan liknas vid en förhandling rörande vad som uppfattas som intressant och relevant inom historiekulturen.

Teoretiskt hakar Åström Elmersjös artikel in i Johanna Wassholms om historikern, skriftställaren, opinionsbildaren och sedermera bibliotekschefen på KB, Adolf Iwar Arwidsson (1791–1858). I Wassholms text belyses hur minnet av Arwidsson konstruerades i den finska historiekulturen under 1800-talet. Detta var en tid i Storfurstendömet Finland då den nationella identitetskonstruktionen var särskilt livaktig. I den här kontexten konstruerades Arwidsson som en ”nationell storman”. Wassholm intresserar sig bland annat för hur de historiekulturer såg ut som skapade och vidmakthöll bilden av Arwidsson som nationens hjälte. Denne blev både en nationell martyr då han på grund av motståndet inom akademien ”tvingades” lämna storfurstendömet för Sverige och en symbol för auktoritetsutmaning.

Numrets tredje artikel, ”From Nueva Canción to hip-hop: An Entangled History of hip-hop in-between Chile and Sweden” av Susan Lindholm tar avstamp i perspektivet *entangled history*, vilket närmast kan översättas som sammanflätad historia. Lindholm analyser hur identiteter konstrueras inom hip hop-kulturen bland artister verksamma i Chile och Sverige med chilensk bakgrund och intresserar sig för på vilka sätt dessa artister fyller identiteterna med mening. Genom att använda muntlig historia som en grundläggande metod lyckas Lindholm fånga hur identiteterna konstrueras över och i tiden samt inom och över nationsgränser.

Ett andra minitema som knyter ihop delar av vårnumret rör andra världskriget. I höstas utkom antologin *De intellektuellas förräderi? Intellektuellt utbyte mellan Sverige och Tredje riket* med Maria Björkman, Patrik Lundell och Sven Widmalm som redaktörer. Boken recenserar i detta *Scandia*-nummer av Mattias Tydén men är också föremål för ett debattinlägg av lundahistorikern Sverker Oredsson som vänder sig mot hur en av antologins författare, Andreas Åkerlund, beskriver hur Oredsson i tidigare sammanhang sägs ha behandlat Sture Bolins förhållningssätt till nazismen. I Joakim Tillmans recension av Daniele D. Godors och Marie-Louise Rodéns *Mästersångaren från Västerås. Set Svanholm. En biografi*, återkommer temat kring enstaka bemärkta svenska individers förhållningssätt till nazismen och Nazityskland. Vidare utgör diskussionen kring Sveriges roll under andra världskriget och det så kallade småstatsrealistiska perspektivet en röd tråd i Klas Åmarks recension av John Gilmours *Hitler, Stalin och Sverige. Ett nytt perspektiv på den svenska erfarenheten av andra världskriget*.

Dygd är ytterligare ett tema som återkommer i flera texter. Främst behandlas det av Andreas Hellerstedt i "Scandia introducerar"-artikeln "Historien om vår andra natur. Dygdebegreppet och historisk forskning". Hellerstedt har tidigare berört begreppet bland annat i antologin *Shaping Heroic Virtue: Studies in the Art and Politics of Supereminence in Europe and Scandinavia* som han redigerat tillsammans med Stefano Fogelberg Rota. Antologin recenserar här av Risto Saarinen.

Numret avslutas med ett utdrag ur Ainur Elmgrens seriebidrag till en kommande antologi om finska inbördeskriget 1918. Serien är baserad på vittnesberättelser från kvinnor och barn. Hulda Äijälä intervjuades långt efter kriget om sina upplevelser som krigsfånge.

Varje *Scandia*-nummer publiceras i sin helhet på hemsidan sex månader efter att den tryckta versionen utkommit. De senaste numren finns samlade under fliken "Nummer i fulltext". På hemsidan hittar ni dessutom en mängd andra artiklar, bloggar, recensioner och inte minst podden *Lite passé*. Vill ni leta efter artiklar i äldre nummer, använd vår sökfunktion i "Arkivet".

Nu återstår bara för mig att önska en stimulerande läsning av *Scandias* vårnummer och en skön sommar.

Innehåll

Redaktören har ordet <i>Henrik Rosengren</i>	3
Medverkande i detta nummer	7
Historievetenskap och historieundervisning Sven Ulric Palme och 1950-talets läroböcker i historia för folkskolan <i>Henrik Åström Elmersjö</i>	10
Att skapa och reproducera minnet av en nationell storman A.I. Arwidsson (1791–1858) i storfurstendömet Finlands historiekultur på 1800-talet <i>Johanna Wassholm</i>	43
From <i>Nueva Canción</i> to hip-hop An Entangled History of hip-hop in-between Chile and Sweden <i>Susan Lindholm</i>	68
Scandia introducerar Historien om vår andra natur Dygdebegreppet och historisk forskning <i>Andreas Hellerstedt</i>	99
Scandia utblick Genmäle om Sture Bolin och Sveriges Nationella Förbund <i>Sverker Oredsson</i>	113
Recensioner Monografier	
Slavhandel och slaveri under svensk flagg. Koloniala drömmar och verklighet i Afrika och Karibien 1770–1847 <i>Holger Weiss. Recenserad av Erik Gøbel</i>	116
Hitler, Stalin och Sverige. Ett nytt perspektiv på den svenska erfarenheten av andra världskriget <i>John Gilmour. Recenserad av Klas Åmark</i>	117
Mästersångaren från Västerås. Set Svanholm. En biografi <i>Daniele D. Godar & Marie-Louise Rodén. Recenserad av Joakim Tillman</i>	119
Morgonrodnad. Socialismens stil och mytologi 1871–1914 <i>Stefan Arvidsson. Recenserad av Emma Hillborn</i>	121
Avhandlingar	
Leverantörer och profitörer. Olika geografiska områdens och sociala gruppers handel med fästningsbygget Sveaborg under den första byggnadsperioden 1748–1756 <i>Sofia Gustafsson. Recenserad av Fredrik Thisner</i>	122

Pennförfare i periferin. Österbottniska sockenskrivare 1721–1868 <i>Arja Rantanen. Recenserad av Martin Almbjär</i>	124
The Voice of the People? Supplications Submitted to the Swedish Diet in the Age of Liberty, 1719–1772 <i>Martin Almbjär. Recenserad av Joakim Scherp</i>	126
Äreminnen. Personmedaljer och social status i Sverige cirka 1650–1900 <i>Martin Tunefalk. Recenserad av Henrika Tandefelt</i>	128
Inför högsta instans. Samspelet mellan kvinnors handlingsutrymme och rättslig reglering i Justitierevisionen 1760–1860 <i>Elin Hinnemo. Recenserad av Eva Helen Ulvros</i>	130
Förbjudna förbindelser. Föreställningar kring incest och incestförbud i Sverige 1680–1940 <i>Bonnie Clementsson. Recenserad av Annika Sandén</i>	131
Att ersätta det oersättliga. Statlig gottgörelse för ofrivillig sterilisering och vanvård av omhändertagna barn <i>Malin Arvidsson. Recenserad av Majja Runcis</i>	133
Cultures of Denial: Comparing Holocaust and Armenian Genocide Denial <i>Maria Karlsson. Recenserad av Stéphanie Bruchfeld</i>	135
Antologier	
The Exclusion of Jews in the Norwegian Constitution of 1814: Origins – Contexts – Consequences <i>Christhard Haffmann (ed.). Recenserad av Sofie Lene Bak</i>	137
De intellektuellas förräderi? Intellektuellt utbyte mellan Sverige och Tredje riket <i>Maria Björkman, Patrik Lundell & Sven Widmalm (red.). Recenserad av Mattias Tydén</i>	138
Politik underifrån. Kollektiva konfrontationer under Sveriges 1900-tal <i>Andrés Brink Pinto & Martin Ericsson (red.). Recenserad av Torbjörn Nilsson</i>	140
Shaping Heroic Virtue: Studies in the Art and Politics of Supereminence in Europe and Scandinavia <i>Stefano Fogelberg Rota & Andreas Hellerstedt (ed.). Recenserad av Risto Saarinen</i>	142
Religion as an Agent of Change: Crusade – Reformation – Pietism <i>Per Ingesman (red.). Recenserad av Kajsa Brilkman</i>	143
Hulda Äijälä, krigsfånge <i>Ainur Almgren</i>	147

Medverkande i detta nummer

ANDREAS HELLERSTEDT (f. 1978) är fil.dr. i idéhistoria och för närvarande forskare vid Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola. Han disputerade 2009 på avhandlingen *Ödets teater. Ödesföreställningar i Sverige vid 1700-talets början*, som behandlar ödesföreställningar i Sverige vid tiden för det stora nordiska kriget. Hans forskning har främst rört politiska idéer i tidigmodern tid. Han är redaktör för den kommande antologin *Teaching Virtue* (Amsterdam University Press), som innehåller en tvärvetenskaplig samling studier av dygdeetik i sitt sociala och kulturella sammanhang. Adress: Institutionen för kultur och estetik, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm, e-post: andreas.hellerstedt@idehist.su.se

SUSAN LINDHOLM (f. 1979) är forskare i historia vid Malmö högskola. Hennes forskning rör migration, etnicitet samt olika identitets- och andrifieringsprocesser. Hon har en M.A. (Magister Artium) i amerikansk kulturhistoria från Ludwig Maximilians Universität, Munchen, och disputerade 2016 på avhandlingen *Remembering Chile. An Entangled History of Hip-Hop in-between Chile and Sweden*. Adress: Malmö högskola, Fakulteten för Lärande och Samhälle, Jacob Bagges gata 2, 211 19 Malmö, e-post: susan.lindholm@mah.se

SVERKER OREDSSON (f. 1937) är professor emeritus i historia i Lund. Han disputerade 1969 på avhandlingen *Järnvägarna och det allmänna. Svensk järnvägspolitik fram till 1890*. Han har varit kommunalråd och universitetsdirektör i Lund. Bland hans senare arbeten kan nämnas *Lunds universitet under andra världskriget. Motsättningar, debatter och hjälpinsatser*, 1996, *Svensk rädsla. Offentlig fruktan i Sverige under 1900-talets första hälft*, 2001, *Svensk oro. Offentlig fruktan i Sverige under 1900-talets senare hälft*, 2003 och *Lunds historia, del 3, 1862–2012*, 2012. För närvarande håller han på att avsluta *Nils Edén. Demokratins statsminister*. E-post: sverker.oredsson@hist.lu.se

JOHANNA WASSHOLM (f. 1970) är fil.dr. och forskare i historia vid Åbo Akademi. Hon disputerade 2008 på en avhandling om nationell och språklig identifikation under Finlands första årtionden som ryskt storfurstendome. Avhandlingen gavs ut 2014 med titeln *Svenskt, finskt och ryskt. Nationens, språkets och historiens dimensioner hos E.G. Ehrström 1808–1835*. De senaste åren har hennes forskning kretsat kring frågor som tangerar finsk-ryska

relationer under 1800-talet och början av 1900-talet, med fokus på historiebruk och handeln som en arena för möten mellan olika etniciteter. Adress: Arken/historia, Fabriksgatan 2, 20500 Åbo, Finland, e-post: johanna.wassholm@abo.fi

HENRIK ÅSTRÖM ELMERSJÖ (f. 1978) är forskare och lärare i historia med utbildningsvetenskaplig inriktning vid Umeå universitet. Han disputerade 2013 på en avhandling om föreningarna Nordens historieläroboksrevision, *Norden, nationen och historien* och hans forskning har sedan kretsat kring historiekulturella och utbildningshistoriska frågor. Han är en av redaktörerna till antologin *International Perspectives on Teaching Rival Histories* 2017, och för den internationella tidskriften *Nordic Journal of Educational History*. Adress: Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet, 901 87 Umeå, e-post: henrik.astrom.elmersjo@umu.se

Recensenter

MARTIN ALMBJÄR, fil.dr i historia, Umeå universitet
SOFIE LENE BAK, fil.dr i historia, Saxo-instituttet, Københavns universitet
KAJSA BRILKMAN, fil.dr i historia, Lunds universitet
STÉPHANE BRUCHFELD, doktorand i idé- och lärdomshistoria, Uppsala universitet
ERIK GØBEL, cand.mag i historia, seniorforskare, Rigsarkivet, København
EMMA HILLBORN, fil.dr i historia, Lunds universitet
TORBJÖRN NILSSON, professor i historia, Södertörns högskola
MAIJA RUNCIS, docent i historia, Stockholms universitet
RISTO SAARINEN, professor i ekumenik, Helsingfors universitet
ANNIKA SANDÉN, docent i historia, Stockholms universitet
JOAKIM SCHERP, fil.dr i historia, Stockholms universitet
HENRIKA TANDEFELT, docent i historia, Helsingfors universitet
FREDRIK THISNER, fil.dr i historia, Försvarshögskolan
JOAKIM TILLMAN, docent i musikvetenskap, Stockholms universitet
MATTIAS TYDÉN, docent i historia, Stockholms universitet
EVA HELEN ULVROS, professor i historia, Lunds universitet
KLAS ÅMARK, professor emeritus i historia, Stockholms universitet